

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

adm.: merelhoven 273, capelle a.d. ijssel

J. KEUNING — CULEMBORG

GELIJK IK U GEDAAN HEB

.....want ik heb u een
voorbeeld gegeven,

opdat

ook gij doet,

gelijk ik u gedaan hebt.

Joh. 13 : 15

Als wij eens stemmen moesten over de vraag: vóór of tégen een nieuwe samenlevings-struktuur, — zouden we dan vóór stemmen?

Het hangt er natuurlijk wel van af, waarin dat nieuwe dan wel bestaat. Maar laten we zeggen dat het gaat om een samenleving, zoals Jezus voor ogen staat. Zouden we dan vóór stemmen?

Het is toch wel duidelijk, dat het Jezus werkelijk gaat om een ander soort samenleving. Dat blijkt al uit het onderwijs, waarin Hij de mensen laat zien, hoe het toegaat in het koninkrijk van God. Daar staan, zegt Jezus, de mensen niet tegenover elkaar, alleen maar bedacht op eigen veiligheid, eigen macht, eigen eer. Daar laten de mensen zich niet gelden ten koste van de anderen. Nee, waar God heerst, of liever: waar God als Vader wordt gekend, daar schelden ze niet terug als ze gescholden worden, daar beantwoorden ze het kwaad niet met kwaad, want ze overwinnen het kwade door het goede.

Ze beminnen hun vijanden, ze bidden voor wie hen vervolgen. Ze zijn, net als hun Vader in de hemel, vrijgevig, royaal jegens bozen en goeden. Ze geven, niet met het doel iets terug te ontvangen, maar omdat ze er plezier in hebben te geven. Omdat dat hun manier van leven is. Ze zoeken zichzelf niet. Ze wreken

zichzelf niet. Ze handhaven zichzelf niet. Ze kunnen alleen maar liefhebben.

Zo heeft Jezus het niet alleen geleerd. Zo heeft Hij het ook gedaan. Als je er op let, hoe Hij met de mensen omgaat, hoe Hij zich opstelt tegenover onbegrip en vijandschap, tegenover verwijten en beledigingen en verdachtmakingen, tegenover lastige mensen en onwillige mensen en moeilijke mensen, — dan zie je, wat voor een samenleving Hij op het oog heeft.

Heel geconcentreerd wordt dat getekend in dat bekende verhaal van de voetwassing. Kunnen we ons dat voorstellen: meneer Van Veen die de schoenen poetst van Wim Kok? Of de blanken in Zuid-Afrika die vrijwillig gaan wonen in de hutten van de zwarten?

Onvoorstelbaar is het. Maar zo onvoorstelbaar anders zal de mensenwereld er uit gaan zien, zegt Jezus, als jullie je gaan gedragen als volgelingen van Mij. Als jullie ook elkaars voeten wast.

Dat is dus nog al wat. Stel eens, dat je het proberen zou, — je zou onmiddellijk genomen worden. Als je zo helemaal niet uit bent op handhaving van jezelf, als je je alleen maar instelt op die ander en op dat wat je voor hem zou kunnen doen, dan stel je je wel uitermate kwetsbaar op. Dan stel je al je verdedigingsmechanismen buiten werking. En dan ga je er vroeg of laat aan.

Zoals trouwens Jezus er aan ging, toen Hij zichzelf zo weerloos maakte, toen Hij zo door en door, zo radicaal, zo consequent, leefde naar de stijl van het koninkrijk Gods, de nieuwe levens-stijl van een nieuwe maatschappij. Toen ging Hij er aan. Ja, maar

toen heeft God Hem door de dood en door de mislukking heengeholpen. Toen heeft God laten zien dat dit rijk, deze maatschappij, toekomst heeft. En dat de struktuur van onze maatschappij — hoe stug ook, en hoe weerbarstig en oppermachtig — niet op kan tegen deze vreemde struktuur van een nieuwe samenleving in het koninkrijk Gods.

Het koninkrijk, de heerschappij van die God, die zelf zo is als Jezus is. Een God, die overwint door liefde. Niet door met macht en geweld de dingen naar zijn hand te zetten. Want God is sterk hierin: dat Hij ons uitnodigt door zijn liefde. We mogen er aan deelnemen. God is sterk hierdoor, dat Hij ons overtuigt en overwint door zijn liefde.

Stemmen wij vóór?

Er is een televisie-programma, waarin aan het begin een bepaalde stelling wordt gelanceerd. Het publiek moet dan zeggen: we zijn er vóór, of: we zijn er tégen.

Daarna wordt dan door deskundigen de stelling bestreden en verdedigd. En dan moeten de mensen opnieuw stemmen: vóór of tégen.

Stemmen ze de tweede keer anders dan de eerste maal? Zijn ze door wat ze gehoord hebben van mening veranderd? Misschien wel. Door de kracht van de aangevoerde argumenten, door de handigheidjes van de sprekers, door de woordenvloed die over hen is uitgestort. Door de een of andere macht, waartegen ze niet opkonden, waardoor ze overmeesterd zijn. Of ze wilden of niet, ze konden er niet tegen op.

God wil graag dat wij van neestemmers ja-stemmers worden. God wil graag dat wij kiezen voor zijn radicale maatschappijvernieuwing. God weet ook, welke tegenstand Hij bij ons overwinnen moet. Want de samenleving waartoe Hij ons uitnodigt is zo vreemd, zo onmogelijk, zo riskant, dat we het maar niet zo, één, twee, drie, wagen. Dat we het eigenlijk helemaal niet willen. En dat blijkt ook wel. Want we leven, ook onder elkaar, nog vaak precies zo als het overal in de wereld toegaat. Eigenlijk is het onmogelijk dat we

ooit, met heel ons hart, vóórstemmen.

Daarom komt God ons ook niet dwingen. Daarom prest God ons niet tegen onze wil.

Daarom zegt Hij niet met zijn geweldige autoriteit: het móet! Hij komt met iets dat veel sterker is. Hij komt met een macht die veel meer effect heeft. Hij komt met de kwetsbare macht van zijn liefde. Hij komt in Jezus' kruis.

Jezus zegt: opdat ook gij doet, gelijk ik u gedaan heb. Dat wil niet alléén zeggen: zoals. Het betekent ook: doordat. (vgl. b.v. Joh. 17 : 11, 21).

Jezus heeft ons laten zien, wat het worden gaat, als we ons door zijn liefde laten veranderen. Als we ons door zijn liefde laten winnen, omtrenten. Als we ons door zijn liefde laten zegenen.

Want als we dat doen, als we ons laten zegenen, dan worden we vóórstemmers. En dan zullen we het tot onze verwondering ontdekken: het koninkrijk van God — God, die liefheeft — is tot ons gekomen. Want wat eigenlijk onmogelijk is, gebeurt toch: een nieuwe samenleving ontstaat. We kijken elkaar met nieuwe ogen aan. We treden elkaar op een ongedachte manier tegemoet. Het geheim van het leven gaat voor ons open. Niet omdat we niet anders kunnen. Maar omdat we niet anders willen. Gewonnen als we zijn niet door overdonderende argumenten of door een dwingende overmacht, maar door de liefde van Hem, die onder ons is als één die dient.

IN DIT NUMMER

- 197 Ds J. Keuning,
Gelijk Ik u gedaan heb
- 198 Ds E. R. Postma,
De moete van het geloven waard
- 199 Dr H. E. S. Woldring,
Dialogo christenen en marxisten (3)
- 200 Prof. dr H. J. Jager,
Zo was het (8)
Ds M. R. van den Berg,
Jeremia (Bijbelstudie)
- 202 Prof. C. Veenhof,
Een zonde en een schandaal
- 203 Boekbesprekingen
door Ds B. Wielenga en
Ds C. P. Plooy

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

De moeite van het geloven waard

Afloop — afgelopen ?

Mijn collega, ds Supusepa, heeft de rouwdienst geleid bij de begrafenis van de zes om het leven gekomen treinkapers. De tekst was Luc. 6: 21b: zalig, gij die nu weent, want gij zult lachen. Een van de zaligsprekingen uit de bergrede van Jezus. En „in de kerk werd na de predikant het woord gevoerd door ir. Manusama, ds Metiary ... afgevaardigden van de jongerenorganisaties en het moderamen van de synode. De dienst werd bijgewoond door zesduizend Zuidmolukkers. Anders gezegd: bijna eenzesde deel van alle in ons land wonende Zuidmolukkers werd geconfronteerd met het evangelie van Jezus Christus: zalig (welgefeliciteerd). Misschien maak ik met bovenstaande zinnen een beetje duidelijk, waarom ik een vraagteken zet achter de woorden: „een bevredigende afloop van de dubbele gijzelingsactie”. En dan niet alleen omdat ook het woord „afloop” suggereert dat het op dat moment werkelijk afgelopen was, dat er een oplossing was bereikt. Het is immers nog lang niet afgelopen. De problemen zelf bestaan nog steeds, zijn er zelfs alleen maar groter op geworden. Dat is hier en daar ook al duidelijk gebleken. De situatie van de hier verblijvende Ambonezen is nu nog een stuk verslechterd. Bijna zou ik zeggen: alle zaligsprekingen ten spijt.

Van hetzelfde gevoelen ?

In een kerkblad las ik: „De Here heeft op blijde wijze de gebeden verhoord, die... voortdurend zijn opgezonden tot God. De Here komt bovenal de dank toe en de aanbidding. Hij heeft het gedaan. Het is opnieuw gebleken, dat Hij machtig is op allerlei manier uitredding te geven. Rechtstreeks, door een ziekte te doen uitbreken onder de kinderen in de school. Maar ook door het gebruik van mensen, die Hij in zijn dienst nam om opening te geven naar de vrijheid. Wij zijn dankbaar, dat onze overheid heeft getoond te beseffen het zwaard niet te vergeefs te dragen.” Aldus ook weer een van mijn collega's. Ik denk niet dat ds Supusepa bovenstaande zinnen zou overnemen. En mijn schrijvende collega zou denkkelijk de preek van deze Ambonese collega niet kunnen overnemen. Terwijl ikzelf maar

Kerkelijk Leven

moeilijk uit de voeten kan met dat rechtstreekse (door een ziekte te doen uitbreken) dan wel indirecte (door gebruik van mensen) van de HERE God. Hoe kun je daarin verwerken bijv. dat twee van de gegijzelden bij de „bevrijding” om het leven kwamen? Hoe vertel je dat aan hun familieleden? Ik kan begrijpen dat drs H. G. Leih achter de titel van zijn Cahier voor het Christelijk Onderwijs een vraagteken plaatst: Gods hand in de geschiedenis? En dat hij met instemming de titel citeert van een rede van M. C. Smit: Het goddelijk geheim in de geschiedenis. Wij kunnen alle feiten niet rijmend maken. We moeten het ook maar niet proberen: het gaat ons verstand en ons verstaan te boven.

Gevaarlijke naïviteit

Die ondoorzichtigheid komt ook tot uiting in het gebruik van de bijbel. Wie zal het dat vrome duitse moedertje uit „Een Kerstnacht voor Parijs” kwalijk nemen metterdaad partij kiest voor haar landgenoten en verklaart: „God heeft ons daartoe gebruikt, want ons lot en leven zijn in de hand des Heeren”. 't Zelfde zal echter in een vergelijkbare situatie door een franse moeder zijn gezegd... Waarmee ik niet wil zeggen, dat de hand van God overal goed voor is. Maar wel wil ik nog eens wijzen op het verwarrende wanneer christenen — bijv. bij een treinkaping of in een oorlogssituatie tegenover elkaar komen te staan.

Een al te naïef bijbelgebruik van alweer een duitse moeder in oorlogstijd bracht de theoloog E. Hirsch zover, dat hij het Oude Testament afschreef. Naar zijn mening is de tegenstelling tussen het Nieuwe Testament en de oudtestamentisch-joodse religie even groot als die tussen christendom en heidenendom. Hoe gevaarlijk zijn in 1936 *verschenen* werkje is, en hoezeer het de artistieke mythe van het duitse nationaal-socialisme in de kaart heeft kunnen spelen, moge o.m. blijken uit het volgende citaat: „...dat wij, christenen van niet-joodse bloed totaal geen band

hebben aan het Oude Testament (het gaat ons, op zichzelf genomen, als Godsopenbaring helemaal niets aan)...” (vrij vertaald cursivering van mij, P.). Naïef bijbelgebruik kan ontstellend ingrijpende consequenties hebben!

Identificatie of herkenning ?

De Ambonese gemeenschap in ons land, voorzover christelijk, heeft de neiging zich te identificeren met het Israël van het Oude Testament. Denk maar eens aan haar „regering in ballingschap”. Zij is ook geneigd oud-testamentische profetieën enz. regelrecht op zichzelf te betrekken. Daarin staat zij niet alleen. „Christelijk Nederland” heeft dat, misschien onbewust, ook vaak gedaan. En zulke geluiden vallen onder ons ook nog wel te beluisteren.

Met name het psalmboek bood en biedt daartoe ongekende mogelijkheden. Men identificeert zich met de dichter van de psalm en maakt diens woorden tot de zijne. Mag dat dan niet? En zo nee: heeft het Oude Testament ons dan nog wel iets te zeggen? Persoonlijk ben ik er van overtuigd, dat de dichter/zanger van Ps. 116 bij „de beker der verlossing” (vs. 13) niet alleen behoefte te gedenken de bevrijding uit Egypte, maar dat terecht mocht uitbreiden tot al Gods weldaden bewezen aan zijn volk en hemzelf (vgl. Ps. 42: 12 St.Vert.; Ps. 66: 16 N. Vert.). Dat mogen wij m.i. ook: een psalm kan precies vertolken wat in ons omgaat.

Iets anders echter is het, of wij het recht hebben onszelf of onze situatie te identificeren met die van de psalmdichter of het Israël van toen. Het is — of lijkt — wel het makkelijkst. Maar ik dacht dat niet voor niets indertijd een diepgaande discussie is gevoerd over zijn heilshistorische en exemplarische prediking. Wie de bijbel „heilshistorisch” leest, laat de woorden in de context van hun eigen tijd staan. En brengt het stadium in geding waarin de ont-

wikkeling van de heilshistorie zich op dat ogenblik bevond: een inmiddels achterhaald stadium. Om maar iets te noemen: Israël was als volk vreemdeling op aarde in een eigen land en de christenen van nu zijn vreemdelingen op aarde zonder een eigen land. Ik geloof niet in een eng nationalisme van Israëls profeten: Gods woorden waren van het begin af universeel terwijl Israël in dit universele opzet een bepaalde functie kreeg toegemeten (Gen. 12: 1-3, enz.).

In diezelfde universele opzet van God hebben ook de christenen van nu een bepaalde functie. Zij vertegenwoordigen als burgers van Gods rijk overal ter wereld dat rijk van God tegenover allen die in dat opzicht (nog) buitenstaanders zijn. In zoverre zijn zij echt „vreemdelingen”, ontheemden op eigen (!) grond. En zo kunnen zij instemmen met de dichter van Ps. 146: welzalig hij, die den God van Jacob tot zijn hulpe heeft, wiens verwachting is op den HERE, zijn God. Het „feliciteringsregister” uit de bergrede (Mt. 5) sluit merkwaardig nauw aan bij de lijst van Ps. 146!

Misschien heeft Ps. 146 metterdaad te maken met Israëls situatie in of kort na de ballingschap. Het Nieuwe Testament verduidelijkt deze situatie m.i. op wereldniveau. Omdat dat laatste zoveel dichters in tijd bij ons staat, is de verleiding groot althans het Nieuwe Testament exemplarisch te verstaan.

Maar naïef bijbelgebruik is en blijft levensgevaarlijk. Wij dienen ons blijvend te realiseren, dat van een „bevredigende afloop” geen sprake kan zijn voor Gods vrede over de hele wereld is neergedaald. En dat „een” afloop nog niet hetzelfde is als „de” afloop: die is er pas met het laatste oordeel. Tot op dat moment blijven wij belast met de moeite, het zware karwei van het geloof — de rust (Hebr. 4: 9, 10) treedt pas in als God zelf door onze Heer Jezus Christus de wereldgeschiedenis tot een „bevredigende afloop” brengt.

„Opbouw” in de vakantietijd

In verband met de vakanties van de drukker en de redacteuren zal „Opbouw” in de maanden juli en augustus niet verschijnen op: 8, 22, 29 juli en 12 augustus.

De kopij voor het nummer van 15 juli moet uiterlijk 5 juli op de drukkerij aanwezig zijn, de kopij voor het nummer van 5 augustus dient uiterlijk 12 juli op de drukkerij aanwezig te zijn.

Vanaf 19 augustus zal „Opbouw” weer wekelijks verschijnen.

De redactie

Dialoog christenen en marxisten

enkele oriëntatiepunten voor een open gesprek (3)

Dialoog

In het begin van deze beschouwing werd over de dialoog tussen christenen en marxisten gesproken. Deze dialoog vindt hier en daar plaats. Dat is niet vreemd; wij komen elkaar in de samenleving tegen. De problemen in onze wereld zijn *gemeenschappelijke* problemen. Het heeft geen zin elkaar met een banvloek te bedreigen en het gesprek niet eens te beginnen, omdat men er van uitgaat dat het toch niet lukt en omdat marxisten nu eenmaal materialistisch en atheïstisch zijn en daarmee uit. Ook nemen marxisten geen goede houding aan als zij christenen alleen maar zien als mensen die de gevestigde orde willen handhaven en de aandacht van concrete maatschappelijke en politieke problemen afleiden naar een hemelse werkelijkheid.

Ik zeg niet, dat men niet tot deze conclusies zou kunnen komen. Wellicht zijn er gesprekspartners die tot zulke conclusies zijn gekomen. De laatstgenoemden zullen aan een dialoog waarschijnlijk geen behoefte meer hebben. Vooral jonge generaties hebben er echter steeds weer behoefte aan de dialoog aan te gaan. Ze willen en moeten hun levensopvatting verwerken en verwerven; ze willen de kracht van hun levensvisie meten en met argumenten testen. Het gesprek vindt plaats, niet vrijblijvend; het is een wederzijdse ondervraging.

Vragen aan marxisten

In dit gesprek zouden aan marxisten de volgende vragen gesteld kunnen worden:

1. Van wie komt het kwaad? Marx wijst op de afhankelijkheidsrelatie van de mens ten opzichte van de natuur, die overwonnen of verzoend moet worden door de mens in de arbeid. Vanwaar en waarom deze afhankelijkheidsrelatie?
2. Marx spreekt over het verkeerde bewustzijn, dat uit verkeerde maatschappelijke verhoudingen voortkomt. Is het kwaad in de samenleving slechts een structureel probleem? Wie brengt dan de maatschappijstructuren tot stand? De mensen brengen ze

voort. Marx zou zeggen: het maatschappelijk systeem en het kapitaal (subject), die over de mensen beschikken. Zijn er gezien de geschiedenis van de mensheid doorslaggevend redenen te noemen, dat de mens in principe goed is? Zijn er voldoende redenen om aan te nemen, dat bij het omverwerpen van de kapitalistische samenleving een goede samenleving zal ontstaan? Is de mens voor zichzelf het hoogste wezen? Onderschaten marxisten het kwaad in de mens niet? Als wij zien dat het kwaad in de structuren niet zonder oorzaak kan ontstaan en wij de mens als primair-verantwoordelijke moeten aanspreken op de werken van zijn handen, hoe kan de mens dan zijn goede levensrichting kiezen?

Is de mens die zichzelf genoeg is en voor zichzelf het hoogste wezen is en uit wie het kwaad voortkomt, bij machte het kwaad zelf te overwinnen met het goede? Vanwaar komt dan het goede?

3. Benadert Marx de mens en de vervreemding niet te veel vanuit economisch-financieel gezichtspunt? De klassenstrijd accentueert economische, materiële tegenstellingen tussen de mensen. Wordt het leven, met name de niet-materiële aspecten van het leven, niet ondgeschikt gemaakt aan de economische klassenstrijd?
4. Is alle godsdienst bijgeloof en ideologie van de heersende klasse? Marx heeft voornamelijk een gedeformeerd en ontaard christendom gekend. Hoewel het atheïsme essentieel is voor zijn filosofie, kunnen wij vragen:
 - a. Is zijn godsdienstkritiek niet in belangrijke mate tijdbepalend?
 - b. Wordt de godsdienst opgeheven in een communistische samenleving?
 - c. Geldt Marx' kritiek op de godsdienst ook voor die godsdienst die radicale maatschappijkritiek impliceert?
5. Indien marxisten in het westen democratisch en vertrouwenwekkend met anderen willen samenwerken, dienen zij dan niet elke ideologische bin-

Pastorale notities

Opwekking tot dienstbetoon

Hebreeën 10 : 24 vermaant de gelovigen: *Laten we op elkaar letten en elkaar aansporen tot liefde en goede daden.*

Voor al in tijden van druk en zorg, van nood en gevaar, als waarin de lezers van de brief aan de Hebreeën leefden: sommigen door smaad en vervolging om wille van het Evangelie hun standvastigheid dreigden te verliezen en hun vrijmoedigheid in het belijden weg wierpen, — was dat acht nemen op elkaar zo dringend nodig. Lijdenden moesten getroost, zwakken gesterkt, nooddriftigen voortgeholpen, moedelozen opgebeurd, wankelmoedigen tot vernieuwde trouw worden opgewekt. In die situatie verstaan we ook de vermaningen: *laten we de belijdenis onzer hoop toch onwankelbaar vasthouden; laat ons toch trouw onze eigen godsdienstige samenkomsten bijwonen en laat niemand zich onttrekken.*

De opwekking tot liefdebetoon houdt haar kracht ook in onze

dagen. Zijn er onder ons broeders en zusters die verachten in de genade? Dan ligt er voor ons een taak. Zien we van onze gemeentelieden iemand ongeregeld wandelen? Dan hebben we hem of haar in liefde te waarschuwen. Ja, ook dit laatste. Nog al te veel leeft bij velen de gedachte, dat het bestraffen van ongeregheden, zonden en afdwalingen de taak van enkelen is, met name van de opzieners in de gemeente. Dat is onjuist. Zeker, de ambtsdragers moeten tucht oefenen. Maar dan toch eerst, wanneer de onderlinge tuchttoefening van de gemeentelieden vruchteloos is gebleken.

Trouwens, broederlijke bestraffing en vermaan zijn niet de enige goede werken, welke wij ten opzichte van elkaar te verrichten hebben. De gemeenschaps-oefening der heiligen houdt ook dit in, dat wij onze schatten en gaven tot nut en tot welzijn van de huisgenoten des geloofs bereidwillig en met vreugde aanwenden.

Laat ons dit artikel van het algemeen ongetwijfeld christelijk geloof niet enkel met de mond belijden, maar ook metterdaad betrachten.

B. Telder, Bilthoven

ding met leninistisch-marxistische dictaturen expliciet af te wijzen?

Vragen aan christenen

In dit gesprek zullen we aan onszelf de volgende vragen moeten stellen:

1. Is het geen gewetensvraag voor christenen of en zo ja, wát het evangelie te zeggen heeft voor het maatschappelijke en politieke leven? Was en is de kritiek van Marx op bepaalde vormen van christendom niet terecht? Christenen moeten zich ten volle bewust zijn van de fundamenteel-deformerende betekenis van de zonde (het niet volgen van het Woord van God) die zowel in het individuele leven als in maatschappelijke structuren gestalte krijgt. Impliceert onvoldoende maatschappijkritiek niet onvoldoende inzicht in de invloed van de zonde en in de betekenis van de radicaal vernieuwende kracht van het geloof in Jezus Christus ook in de vormgeving van de samenleving? Rust op christenen niet de bewijslast om op constructieve wijze een alternatief te tonen?
2. Leidt toenemende materiële welvaart tot opheffing van de godsdienst? B.v. in de secu-

larisatie? Wat is — mede in verband met vraag 1 — het wezen van de christelijke godsdienst en haar betekenis voor de samenleving?

3. Hebben christenen, die niet de klassenstrijd en de vijandschap maar de naastenliefde en de barmhartigheid voorstaan, voldoende oog voor onrechtvaardige economische verhoudingen die deformerend op de mens kunnen inwerken? Hebben zij voldoende oog voor de norm en het feit, dat geldzucht de wortel van alle kwaad is?
4. Dat tegenwoordig wel gesproken wordt over de dialoog tussen christenen en marxisten, mag niet de indruk wekken dat vertegenwoordigers van andere levensbeschouwelijke en wijsgerige richtingen minder relevante gesprekspartners voor christenen zijn. Niet alleen marxisten ontkennen de betekenis van de godsdienst. Het positivisme van Auguste Comte en verschillende vertegenwoordigers van het latere positivisme hebben de godsdienst verklaard als een door de exacte wetenschapsbeoefening achterhaalde zaak. Hun geloof in de rede, de vorderingen van de wetenschappen en van de techniek, culminerende in een vooruitgangsgeloof, is in het westen nog steeds zeer invloedrijk.

H. J. JAGER — KAMPEN

Zo was het (8)

In het vorige praatje had ik het over geloof en geloven. Het is een zeker weten en vast vertrouwen, dat God ons in Christus alles geeft wat we nodig hebben in leven en sterven. Namelijk: vergeving der zonden en eeuwig leven. Het klemmt zich vast aan Gods beloften, die in Christus ja en amen zijn. Het leeft van genade, we mogen wel zeggen van genade alleen. Het is de lege hand, die aanneemt Gods goede gaven. Paulus wordt van zijn doren in het vlees niet verlost, maar krijgt te horen: „Mijn genade is u genoeg!” Het Evangelie van de levende Christus, die eens voor ons gestorven is komt met dit ene bevel: Geloof. Geloof alleen. En gij zult behouden worden.

Dan komt als vanzelf de vraag op: maar hoe staat het dan met de werken? Hebben wij dan niets anders te doen dan te geloven? Is er geen bekering nodig of vernieuwing van ons leven? Moeten we niet breken met de zonde en zonder enige tegenspraak God gehoorzaam zijn? Er staat toch geschreven: Werkt uw redding met vrees en beving, want God werkt het willen en het werken? De Here Jezus heeft toch gezegd, dat niet de hoorders van het Woord zalig zijn maar zij, die het horen en doen? Wie dat niet wil en niet doet bouwt op zand en krijgt aan het einde der dagen te horen: Ga weg van mij, werker van ongerechtigheid. Ik heb u nooit gekend.

Maar hoe zit het dan. Worden we dan niet behouden door het geloof? Moeten daar nog

werken en verdiensten bij komen? Het antwoord is: we worden werkelijk behouden door geloof, maar door geloof dat werkt. Dat werken bij het geloof moeten bijkomen, zou ik zo niet willen zeggen. Ze komen er als vanzelf bij, ze mogen er bij komen. Van verdienen en verdiensten, zoals wij daarvan gewoonlijk praten, moeten we maar niet spreken. Wat de catechismus in zondag 23 over een en ander zegt is waar en goed. Naar de Schrift gesproken. Daar wordt gevraagd: „Wat baat u dit, dat gij dit alles gelooft?” En geantwoord: „Dat ik in Christus voor God rechtvaardig ben en een erfgenaam van het eeuwige leven.” Verder: „Hoe zijt gij rechtvaardig voor God?” Mijn geweten klaagt mij aan, dat ik tegen al Gods geboden zwaar gezondigd heb. En dat ik geen daarvan gehouden heb. En dat ik nog tot alle boosheid geneigd ben. Toch schenkt God mij en rekent Hij mij toe de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus, alsof ik nooit enige zonde had gehad noch gedaan. Ja, alsof ik zelf al de gehoorzaamheid volbracht, die Christus voor mij volbracht heeft. In zover ik zulk een weldaad met een gelovig hart aanneem. En dat alles zonder enige verdienste van mij, uit louter genade — Christus is dus onze gerechtigheid, en heiligheid en heerlijkheid. Hij alles, wij niets.

Mogelijk zal iemand tegen mij zeggen: U vertelt over uw levensloop en „hoe het was” en nu krijgen we een stukje dogmatiek? Mijn antwoord is: van dogmatiek heb ik zo geen verstand. Maar wat ik nu vertel heeft te maken met mijn levensgang. In de loop der jaren heb ik — vooral in en na de vrijmaking — meer en meer begrepen, dat ik mij moest houden aan het bevel van de Here Jezus: Preek het Evangelie. Maar dan ook: Leer onderhouden al wat Ik geboden heb. Dit laatste had ik — met heel het gereformeerde — wel wat achterwege gelaten. Dat „leren onderhouden van de geboden des Heren” is broodnodig. Ook op de Veluwe en ook in Kampen. Op de Vale Ouwe leefden we in een kerkelijke omgeving, waar men

het hield met de dierbare vijf nieten: ik kan niet, ik wil niet, ik heb niet, ik ben niet, ik deug niet. En vanuit die omgeving werkte dit ook door in de geref. kerk. Daarom heb ik in mijn preken en schrijven — ook in het kerkbladje — nogal nadruk gelegd op ons doen en laten. Op de praktijk der godzaligheid. Dat werd mij niet door alle brs. en zrs. in dank afgenomen. Sommigen mompelden en mopperden: hij is een beetje remonstrants. Als mij dat in het oor gefluisterd werd zei ik: dan is de Schrift ook een beetje remonstrants. En nu komt mij een verhaal te binnen: er was eens een patriarch, die niet lang meer zou leven. Hij gaf de oude Statenbijbel aan de oudste zoon en zei: „Ik heb in het Boek alle teksten onderstreept, die wat remonstrants zijn.” Dat zullen dan wel teksten geweest zijn als: Werkt uw eigen zaligheid. Wordt vervuld van de Heilige Geest. Maakt u een nieuw hart. Weerstaat de duivel en hij zal wegvlugten. Weest heilig, want Ik ben heilig. Weest volmaakt gelijk uw Vader in de hemelen volmaakt is.

Maar hoe zit het dan? Rechtvaardig door het geloof en erfgenaam van het eeuwige leven en toch nog goede werken doen? Ja, brs. en zrs. Maar dat is geen vervelend moeten, maar een aangenaam mogen! De catechismus vraagt in zondag 32: „Aangezien wij uit onze ellende, zonder enige verdienste van ons, alleen uit genade verlost zijn, waarom moeten we dan nog goede werken doen?” En het antwoord is: „Daarom dat Christus, nadat Hij ons met zijn bloed gekocht en vrijgemaakt heeft, ons ook door zijn Heilige Geest tot zijn evenbeeld vernieuwt, opdat wij ons met ons hele leven Gode dankbaar voor zijn weldaden bewijzen, en Hij door ons geprezen wordt. Daarna ook, dat elk bij zichzelf van zijn geloof uit de vruchten verzekerd zij en dat door onze godzalige wandel onze naasten ook voor Christus gewonnen worden”. We mogen dus goede werken doen om God te eren, om zelf de zekerheid van het geloof te bewaren en anderen voor Christus te winnen.

Goede werken zijn dus nodig. Maar het zijn

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

JEREMIA

Vroom klinkende argumenten

Overigens hadden de mensen van Anathoth natuurlijk wel hun argumenten voor hun plannen. En dat waren argumenten die heus niet zo dwaas klonken en zelfs een vrome indruk konden maken. Dat zullen ongetwijfeld dezelfde argumenten geweest zijn, die altijd weer tegen Jeremia werden ingebracht: die man is een gevaar voor de geestelijke volksgezondheid. Als hij zijn gang maar kan gaan, ondermijnt hij steeds meer het vertrouwen van het volk op Jahweh. Dat klonk niet onaandig. Maar

Jahweh kende de werkelijke motieven: het verzet tegen Hem en zijn Woord. Dat zat achter hun mooie en vroomklinkende argumenten. Ze wilden zich niet buigen voor Jahweh. Ze wilden niet voor Hem door de knieën. Daarom moest die lastige profeet die hun telkens weer wees op hun zonden en op het oordeel van Jahweh, uit de weg worden geruimd. Dat alles is Jahweh bekend. Daarom kan Jeremia zijn rechtszaak vol vertrouwen in zijn handen leggen. Dat vertrouwen spreekt hij ook uit: ik zal uw wraak aan hen zien (11 : 20).

We moeten even goed op Jeremia's formulering letten. Want het luidt hier heel nauw. Hij zegt niet: ik zal gewroken worden, of: ik zal van Jahweh de kans krijgen me te wreken, maar: ik zal uw wraak zien. M.a.w. er is bij hem geen persoonlijke rancune in het spel. Het gaat hem niet om zijn persoon, maar Jahweh staat bij hem centraal.

De plannen van de inwoners van Anathoth zijn ten diepste niet te-

gen Jeremia gericht, maar tegen Jahweh. Hun haat jegens Jeremia is een haat jegens Jahweh. Door Jeremia uit te schakelen proberen ze Jahweh uit te schakelen. Daarom zegt Jeremia: ik zal uw wraak aan hen zien. Want Jeremia weet, dat de HERE het er niet bij laat zitten. Hij duldt het niet, dat zijn volk zich permanent aan Hem onttrekt en Hem buitenspel probeert te zetten.

Laat plaats voor de toorn

Ook in het Nieuwe Testament komen we dit tegen. In Rom.12 : 19 schrijft Paulus: wreekt uzelf niet, geliefden, maar laat plaats voor de toorn. Want er staat geschreven: Mij komt de wraak toe; Ik zal het vergelden.

De Schrift geeft ons geen ruimte ons recht in eigen hand te nemen. Jezelf wreken en zelf iets vergelden is een door en door menselijke trek. We doen dat bijna automatisch. Soms zitten we jarenlang op

een kans te loeren een ander betaald te zetten, wat hij ons heeft aangedaan.

Een dergelijke instelling, die erop uit is zichzelf te wreken, laat geen plaats voor de toorn, d.w.z. voor de toorn van God. De wraak is aan God voorbehouden. Mij komt de wraak toe, zegt de HERE. Wie zichzelf wrekt en vergeldingsgedachten koestert, gaat in de stoel van God zitten. Hij ontnemt God wat Hem toekomt. Hij geeft God niet de ruimte. Hij schakelt Gods toorn uit.

Paulus zegt dus: wreek jezelf niet, maar laat dat over aan God. En dat is precies wat Jeremia doet. Hij neemt het recht niet in eigen hand. Hij wrekt zichzelf niet, maar geeft God de ruimte. Hij vertrouwt ten volle, dat hij alles rustig in Gods handen kan laten. En de HERE geeft hem inderdaad de verzekering: Ik zal onheil brengen over de mannen van Anathoth, die u naar het leven staan. Wat ze u denken te doen, zal hunzelf overkomen in het jaar van hun bezoeking, d.w.z. in het jaar waarin

geen werken der wet, doch geloofswerken. En dat maakt een groot verschil. Werken der wet of uit de wet zijn werken, die gedaan worden om bij God in de gunst te komen. Mensen, die uit de wet leven, zoals Schriftgeleerden en Farizeeërs van alle tijden, zien de verhouding tussen God en mensen als die van een werkgever en werknemers. De werkgever belooft loon en de werknemer werkt daarvoor en verdient loon. Beter misschien nog kunnen we spreken van heerser en slaaf. Een slaaf werkt, omdat hij bang is voor de zweep van z'n meester. Hij is alleen maar slaafs gehoorzaam en niet kinderlijk. Hij wordt beheerst door slaafse vrees voor straf en niet door kinderlijke eerbied voor een vader. Gelovigen weten zich kinderen Gods, ze leven van Gods genade. En vol van die genade begeren ze hun hemelse Vader te behagen. Hun vrees is geen slaafse vrees, maar kinderlijke zorg en heilige zorgvuldigheid om de wil van hun Vader te doen.

Wie leeft uit de wet en werkt om verdienste komt nooit tot zekerheid. De vroomste rabbi, de knapste theoloog, de ijverigste kloosterling komt door z'n vasten of bidden, z'n boeten en theologiseren nooit tot de vaste overtuiging, dat hij genoeg voor God gedaan heeft. De ervaring van alle tijden bevestigt dit. In zekere zin maar goed ook. Paulus zegt: „Indien zij die uit de wet zijn erfgenamen zijn, dan is het geloof ijdel geworden en de belofte teniet gedaan.” Op een andere plaats zegt hij tot slavenarbeiders: „Gij zijt los van Christus, als gij door de wet gerechtigheid verwacht, buiten de genade staat gij.” Wie van eigen verdienen wil leven veracht Gods genade. Wie uit de wet leeft kan en wil niet leven van geloof. En hij bereikt z'n doel nooit.

Maar met geloofswerken staat het anders. Wie van genade, uit geloof leeft, werkt wel. Hij kan en wil niet anders. Hij doet goede werken om zo te zeggen als vanzelf. Onder de zachte drang van de Heilige Geest. Waar geloof kan niet alleen blijven. Een „geloof” dat alleen blijft is naar het woord van Jakobus een dood geloof. Dat is helemaal geen

geloof! Als ik geloof, dat God Zijn enige Zoon gegeven heeft tot in de dood aan het kruis en dat uit grondeloze barmhartigheid, dan kan het toch niet anders dan dat ik vraag: „HERE, wat wilt Gij dat ik doen zal?” Dat vraagt de cipier in Filippi, dat vraagt Paulus. Dat is ook de vraag van elke christen, die Christus gelovig aangenomen heeft als zijn Zaligmaker. Wie de belofte van het Evangelie gelooft wil ook naar aanwijzing van het Evangelie leven. Ik mag ook wel zeggen: die wil leven naar de Wet des HEREN. Niet op wettische wijze als een slaaf of slavin, maar op evangelische wijze als een kind.

Hij wil leven naar de wet, niet uit de wet. Dat is geen verschil in woorden, maar in werkelijkheid. Dat woord Wet mogen we wel goed verstaan. Naar mijn ervaring wordt de betekenis van de Wet vaak misverstaan. Velen denken daarbij aan een streng voorschrift of een stapel harde bevelen. Die tot ons komen met dreiging van „kogel en strop” om zo te zeggen. Van zulk een wet of verzameling van wetten houden we niet. We vinden ze maar lastig en trachten ze te ontduiken als het even kan.

Maar het woord Wet betekent in de Schrift iets heel anders. Het Hebreeuwse woord voor wet betekent: onderwijzing, aanwijzing, levensregel van een hemelse Vader voor zijn geliefde kinderen.

Wie in de hemelse Vader gelooft begeert naar Zijn lessen te horen en naar Zijn aanwijzing te leven. Die vraagt niet als een slaaf: Wat móet ik nu al weer doen. Maar: wat mag ik voor U doen. Dat was reeds zo onder het O.T. Boven de Wet des HEREN staat geschreven: „Ik ben de HERE uw God, die u uit Egypte heb geleid.” Dat voorop. Er staat niet: Ik zal uw HERE en God worden als gij mijn bevelen hebt uitgevoerd. Neen, eer Israël iets gedaan heeft zegt de HERE: Ik heb u lief. Ik heb u tot mijn volk verkoren. Ik ben uw Vader, gij zijt mijn kinderen. Leef

dan ook als mijn kinderen. Naar mijn aanwijzingen.

En dan horen we uit de mond van die kinderen: Hoe lief hebben wij uw Wet. Ze zijn mij gezangen in mijn vreemdelingschap. Welzalig de man, die de HERE vreest. Ik overdenk uw Wet bij dag en ook wel in slapeloze nachten. De Wet des HEREN is volmaakt, een verkwikking voor ons leven. Ze is meer waard dan het fijnste goud. Zoeter dan honing. — Ik zou zeggen: Lees nog eens psalm 19 en 119.

Van die geloofswerken kwam in de zogenaamde zware kring weinig terecht. Dat er in onze kringen heel veel van terecht komt wil ik niet beweren. Ik hoop van wel. En de mogelijkheid is er in elk geval wel. Die is er in de „zware” kringen eigenlijk niet. Men durft daar Gods beloften van vergeving en leven niet zomaar aannemen. Dat vindt men te licht. Trouwens, men verontschuldigt zich met de „nieten”. Men kan, wil, enz. niet. Nu dan. Het gevolg is, dat men wel streng leeft naar allerlei overgeleverde gewoonten. Men gaat heel trouw naar de kerk. Soms om daar te griezelen, zoals anderen naar de bioscoop gaan om hetzelfde te ondergaan. Ik verzin geen verhaaltjes, uit de mond van sommigen heb ik het zelf gehoord. Maar van kinderlijk geloof in het Evangelie en dus van geloofswerken kwam niets terecht. Ik kreeg eens iemand aan de pastorie om mij te vermanen wat meer met het vuur van het oordeel te „speulen”. De vonken moesten er afspatten. De pannen moesten ratelen op het dak van het kerkgebouw! Toen vroeg ik aan die broeder: „Zie je veel vrucht van zulk een prediking in jouw kring?” Munt men daar uit in goede werken? Zijn antwoord was even kort als duidelijk: „Wie bij ons een paard koopt moet het dier wel goed in de bek kijken.”

Wie niet begint met de blijde boodschap van Jezus Christus te geloven komt niet tot geloofswerken. En dan helpen de scherpste preken van hel en verdoemenis niets.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

gen, zonder zorg (12 : 1)? Het is een pijnlijk probleem voor Jeremia. HERE, zegt hij, U hebt nu wel gezegd, dat U de mensen van Anathoth hun optreden vergelden zult, maar ik zie er niets van. Ik zie alleen maar dat het hun nog steeds goed gaat. Hun leven floreert nog steeds. Hoe kan dat nu? Wat komt er zo van uw toezegging terecht?

Ook hier moeten we ons weer goed realiseren, dat het woord „goddelozen” in de bijbel in de eerste plaats niet op buitenkerkelijken doelt of op gevangenisboeven, maar op kerkmensen die weliswaar hun mond vol hebben over God (12 : 2), maar die zich in hun hart niet voor God willen buigen. Ze zijn trouweloos. Ze laten anderen en ook God vallen, als hun eigenbelang op het spel staat. Dat zijn goddelozen. En zij hebben het maar goed, zegt Jeremia. Waarom toch? U kent mij toch? U weet toch dat het goed zit tussen U en mij? Ruk de goddelozen dan toch weg als slachtschapen (12 : 3).

U merkt dat er bij Jeremia een accentverschuiving is opgetreden. In 11 : 20 was zijn aandacht op God gericht. Nu richt hij zijn aandacht op zichzelf. Hij kan het niet goed verwerken dat het goddelozen voor de wind gaat en dat hijzelf het moeilijk heeft. Dat neemt hij de HERE eigenlijk kwalijk.

Volharden

Jahweh's antwoord luidt: laat het nu maar aan Mij over te bepalen wanneer dat jaar der bezoeking komt. Dat bepaal Ik wel. Maar houd er rekening mee, dat wat je nu meemaakt, nog niets is in vergelijking met wat je nog zult meemaken. Nu moet je het bij wijze van spreken nog opnemen tegen voetgangers, maar straks tegen paarden. En als je nu al moet worden, hoe moet het dan straks? Als je je nu al niet veilig voelt in een vredig land, waar geen roofdier te bekennen is, hoe moet je je

dan wel voelen, als je je een weg moet banen door het struikgewas in het Jordaandal, waar het weemt van roofdieren? Je zult het nog veel zwaarder krijgen dan je het nu hebt, Jeremia. Daar moet je je op voorbereiden. En houdt daarom op met klagen over de situatie van nu (12 : 4, 5).

Jeremia heeft volharding nodig. Want wie volhardt tot het einde, zal behouden worden. Dat zegt Jezus ook tot ons. Als je al begint te kermen wanneer de dingen niet helemaal precies lopen zoals je zou willen, waar blijf je dan als het werkelijk gaat spannen? Dan is de kans groot, dat je dan helemaal gaat afhaken. We hebben de kleinere tegenslagen en moeiten nodig om ons te harden tegen de grote. Die kleinere dingen zijn de vingeroefeningen die we nodig hebben om het grotere werk aan te kunnen. Want volharden is — evenals alles wat met geloven samenhangt — een kwestie van oefenen.

Ik hun de rekening zal presenteren (11 : 12-23).

Klacht

Maar dat jaar van hun bezoeking liet nog een hele tijd op zich wachten. En dat wordt Jeremia op een gegeven ogenblik teveel. Hij komt met een klacht bij Jahweh. Hij wil wel eens even over de rechtszaak die hij in Jahweh's handen heeft gelegd, aan de bel trekken. Waarom is de weg der goddelozen voorspoedig? Waarom zijn allen die zich trouweloos gedra-

Een zonde en een schandaal

Eén van de dingen die ons ná de jongste Kamerverkiezingen moeten treffen is dat zich „reformatoisch”, „gereformeerd” noemende kiezers in maar liefst vijf politieke partijen voorkomen! De ARP, de CDU, de SGP, het GPV en de RPF. En bovendien zijn er nog die uitsluitend lid van het CDA zijn. Dat kan ook. Ongetwijfeld zullen er ook wel reformatoische christenen lid zijn van de PvdA; de PPR, de PSP, althans op de lijsten van die partijen hebben gestemd. Maar deze laat ik nu buiten beschouwing. Want deze partijen wijzen de mogelijkheid van een christelijke politiek principiële af.

Deze verdeeldheid is vooral in onze steeds meer in de greep van de sekularisatie, de ontkerkelijking, de „Revolutie” komende volksgemeenschap een benauwend verschijnsel. Meer dan ooit is een gemeenschappelijke strijd tegen de staat en maatschappij ontbindende krachten, de toenemende normloosheid van de samenleving, geboden.

Speciaal denk ik dit zeggend aan de drie kleinste van de genoemde partijen. Als ik goed ben ingelicht wil de RPF wel een nauw bondgenootschap met de andere aangaan. Misschien wel daarmee fuseren. Maar de beide andere partijen willen dat in de verste verte niet.

In de SGP is zelfs een „Landelijke stichting tot handhaving van de Staatkundig Gereformeerde beginselen” actief die van oordeel is dat de huidige SGP het goede spoor van Kersten, Van 't Zandt en Van Dis heeft verlaten. Nog méér verdeeldheid dus. „Men zou haast wensen dat de kiesdrempel verhoogd werd”, zei me onlangs een RPF-lid. „Dan zouden SGP, GPV en RPF gedwongen zijn samen te gaan op straffe van buiten de Kamer te blijven.”

In ieder geval: als deze drie kleine partijen een eenheid hadden gevormd zouden ze samen zeker vier, misschien zelfs wel vijf zetels hebben „veroverd”, in plaats van nu drie.

★ ★ ★

Ik schrijf dit als een soort aanloop tot dat waarop ik vooral wil wijzen.

Namelijk de ontstellende verdeeldheid van de zich gereformeerd noemende gelovigen.

Die kwam weer in alle afschuwelijkheid, in alle goddeloosheid, op mij af toen ik onlangs een exem-

plaar van „Het Urkerland” onder ogen kreeg. Die krant is het door alle Urkers gelezen weekblad.

Wat mij daarin trof was de demonstratie van de kerkelijke verdeeldheid die geboden werd in een rubriek die de naam draagt: „De Klokken roepen u ter kerk”, een rubriek waarin de onderscheidene kerkdiensten worden aangekondigd.

Ik zal een overzicht geven van wat ik daarin vond — en van wat ik daarvan weet.

Voor de duidelijkheid ga ik wat ik schrijven zal nummeren.

1. *Nederl. Herv. Gemeente*. Die is goed orthodox. Ze komt samen 's morgens in het „Kerkje aan de Zee”, 's avonds in „De Ark”. Of zich in deze beide diensten ook een „modaliteiten-verschil” manifesteert weet ik niet.

2. *Ned. Herv. (Geref.) Evangelisatie*. Die is veel „zwaarder” dan de Ned. Herv. Gemeente. Ze vergadert in het gebouw „Elim”.

3. *Gereformeerde Kerk*. Die komt bijeen in drie kerkgebouwen. Maar ze heeft ten gevolge van twee recente „uittochten” wel een paar duizend leden verloren.

4. *Reformerende Kerk*. Deze is ontstaan ten gevolge van het uitreden uit de Geref. Kerk van ds Van Mechelen. Hij wilde zich met zijn volgelingen voegen bij de „binnenverbandse” Geref. Kerk. Maar die waren daarvan niet gediend. Deze groep uitgetreden noemde zich „Reformerende Kerk” en bouwde een nieuwe kerk, „de Ark”. Uiteindelijk sloot ds Van Mechelen zich toch bij de „binnenverbandse” kerk aan en de „Reformerende Kerk” bleef herderloos en geïsoleerd.

Ik las dat Herv. predikanten daarin nu voorgaan, o.a. ds J. van Woerden van Rotterdam en ds Westland van Uddel.

5. *Christelijke Geref. Kerk-W*. Deze is het restant van de oorspronkelijk zeer grote Chr. Geref. Kerk waarvan zich voor een aantal jaren de overgrote meerderheid afscheidde welke zich een:

6. *Oud Geref. Gemeente in Nederland* vormde. Deze gemeente bezit het prachtige kerkgebouw dat de — ongedeelde — Chr. Geref. Kerk liet bouwen! Bijna onmiddellijk nadat dit kerkgebouw in gebruik was genomen onttrok zich de predikant, de kerkeraad en een groot deel van de gemeente aan de Chr. Geref. Kerken.

7. *Christelijke Geref. Kerk-O*. Deze kerk ontstond ten gevolge van een tweede uittocht uit de

Geref. Kerk. Wat was namelijk het geval? Nadat ds Van Mechelen buiten de Geref. Kerk was geraakt besloot de kerkeraad daarvan unaniem dat, als de Synode van de Geref. Kerken geen tuchtmaatregelen zou nemen ten opzichte van prof. Kuitert en dr. Wiersinga c.s., de Urker Geref. Kerk en bloc met het kerkverband van de Geref. Kerken zou breken. Dat was een handige zet van die kerkeraad! Want daardoor nam hij ds Van Mechelen de wind uit de zeilen!

Maar toen die tuchtmaatregelen na het bekende synodebesluit over de „zaak-Wiersinga” uitbleven, trok de kerkeraad dat eerste besluit met een kleine meerderheid van stemmen weer in!

Eén van de vooraanstaande tegenstemmer belde mij toen op, zei dat hij in gewetensnood verkeerde en vroeg mij wat men nu moest doen. Ik heb toen gezegd dat m.i. beide besluiten een stuk slechte kerkpolitiek waren en dat daarop géén zegen kon rusten. Voorts dat ik hem en de zijnen nooit zou willen „overhalen” zich bij onze kerken te voegen maar dat hij en de zijnen in *gebed* en *geloof* moesten zoeken wat God van hen vroeg.

Later werd ik nog eens door deze mij onbekende broeder opgebeld met het verzoek informatie over „noodgemeenten” te geven. Een tijd daarna vernam ik dat deze groep contact had gekregen met ds B. A. Bos¹⁾ en zich als Chr. Geref. Kerk bij de gemeenschap van deze kerken had aangesloten. Een Urker vertelde mij dat de beide Chr. Geref. Kerken nu worden onderscheiden als een kerk zonder en een kerk met televisie. Hoe verder de verhouding tussen deze twee Chr. Geref. Kerken is weet ik niet.

Op een daartoe tot haar gericht verzoek stond de „buitenverbandse” kerk aan deze zich later tot een Chr. Geref. Kerk formerende groep haar kerkgebouw ten gebruike af.

Het was voor de „buitenverbanders” een diepe teleurstelling dat juist de afgevaardigden van deze nieuwe Chr. Geref. Kerk zich op een classicale vergadering fel verzetten tegen „kanselruil” met de „buitenverbandse” kerken en tegen het classicale besluit om die te sanctioneren, met andere Chr. Geref. Kerken, daartegen zelfs in beroep ging!²⁾

Bij deze kerk sloten zich velen van de vroegere volgelingen van ds Van Mechelen aan.

²⁾ In vele plaatsen bestaat er een goede verhouding tussen de „buitenverbandse” kerken en de Chr. Geref. geconcretiseerd in kanselruil.

¹⁾ Ds B. A. Bos was oorspronkelijk vrijgemaakt en een felle verdediger en propagandist van de vrijmaking. Met A. Zijlstra richtte hij „De Wachter” op om de „voortgaande reformatie” te bevorderen. Al gauw keerde hij tot de Geref. Kerken terug. Werde toen „veldprediker” en vlak voor zijn heengaan Chr. Geref.

Behalve in het kerkgebouw van de „buitenverbanders” kerkt deze gemeente ook in de „Jeruzalemerk” van de Chr. Geref. Kerk-West. Maar een grote „noodkerk” is in de maak — misschien al wel in gebruik.

8. *Geref. Kerk* (binnen verband) Deze wordt gediend door ds Van Mechelen.

9. *Geref. Kerk* (buiten verband) Ze ontstond ten gevolge van de „uitstoting” uit de Vrijgemaakte Kerk van voor enkele jaren, waarbij zij via een rechterlijk vonnis naakt aan de dijk kwam te staan! Predikant daarvan is ds Stuy.

10. *Vrije Geref. Gemeente*. Deze vergadert volgens Het Urkerland in een gebouw Kerkstraat 101. Daarvan is mij niets bekend.

11. *Volle Evangeliegemeente*. Die komt samen in het gebouw „Irene”.

Merkwaardig is dat „op” Urk geen „Gereformeerde Gemeente” (een gemeente van de kerkgroep waarvan ds Kersten jarenlang leider was) of „Gereformeerde Gemeente in Nederland” (ontstaan na de schorsing van dr. Steenblok) voorkomt. De voorwaarden voor het ontstaan van zulke Gemeenten zijn op Urk ruimschoots voorhanden.

★ ★ ★

Dit is het sombere beeld dat de kerkelijke situatie op Urk ons biedt.

Ik wil er vier dingen van zeggen. In de eerste plaats dat de duivel met grote vreugde de zondag op Urk beleeft. Hij is naar zijn aard en overeenkomstig zijn hem door de Schrift gegeven naam (diabolos) de grote rustverstoorder, de demonische geest die vóór alles overal verwarring tracht te veroorzaken, verhoudingen kapot te maken, christenen tegen elkaar op te zetten, in de kerk van Christus twist, verdeeldheid en scheuring poogt aan te richten. Dit zeggend wil ik evenwel geen ogenblik vergeten dat de volle verantwoordelijkheid voor wat de duivel zo aanricht op de mensen neerkomt die zich in deze tot zijn instrument lieten maken. Wanneer men tegen deze uitspraak van mij zou willen aanvoeren dat de in geding zijnde mannen toch zeker als gelovige christenen moeten worden beschouwd wil ik ze wijzen op Mattheüs 16.

Daarin lezen we dat Jezus Christus Petrus, nadat deze de Heere Jezus als Zoon van God heeft beleiden, aanstelt tot ambtsdrager — en nog wel als de eerste! — van zijn kerk. Jezus zegt tot hem: „En Ik zeg u, dat gij Petrus zijt, en op deze petra zal Ik mijn gemeente bouwen... Ik zal u de sleutels geven van het Koninkrijk der hemelen, en wat gij op aarde bindt zal gebonden zijn in de hemelen, en wat gij op aarde ontbinden zult, zal ontbonden zijn in de hemelen.” De eerste „ambtelijke” daad van Petrus was nu een „bestrafing”

vna Jezus omdat deze zeide dat hij naar Jeruzalem moest gaan en veel lijden. En dan voegt Jezus hem de vlijmscherpe woorden toe: „Ga weg achter mij Satan, gij zijt mij een aanstoot, iemand die mij wil laten struikelen en zo mijn werk — en dus uw verlossing en die van de wereld — wil doen mislukken!” Zijn christenen van nu meer dan Petrus?

In de tweede plaats wil ik zeggen dat op Urk zondag op zondag de Heilige Geest wordt bedroefd. Want op Urk wordt een aangrijpend woord van de Heilige Geest week in week uit veracht en overtreden. Een woord dat hij door Paulus sprak. Dit woord: „Ik vermaan u dan te wandelen waardig der roeping, waarmee gij geroepen zijt, met alle nederigheid en zachtmoedigheid, en elkander in liefde te verdragen en u te beijveren de eenheid des Geestes te bewaren door de band des vrede: één lichaam en één Geest, gelijk gij ook geroepen zijt in de ene hoop uwer roeping, één Heere, één geloof, één doop, één God en Vader van allen, die is boven allen en in allen.” (Ef. 4: 1-6).

In de derde plaats: op Urk wordt, wat de kerkmensen betreft, met alle energie de verhoging van de ontroerende bede van onze Heiland, opgezonden door Hem aan de voet van het kruis, waar Hij ook voor de Urkers de vloek van God over hun zonden droeg, verhinderd. Deze bede: „Ik bid niet alleen voor dezen — voor de Hem toen volgende discipelen — maar ook voor hen die door hun woord in Mij geloven, opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader in Mij en ik in U, dat ook zij één zijn opdat de wereld gelove dat Gij Mij gezonden hebt” (Joh. 17: 20, 21). En ten slotte wil ik herinneren aan een woord van prof. Van 't Spijker dat hij een paar jaar geleden schreef en dat mij diep heeft getroffen. Met het oog op de goddeloze, afschuwelijke, kerkverwoestende en de wereld ergerende gescheurdheid van de kerk zei deze: *Hoe ver moeten wij van Jezus Christus zijn afgedwaald dat deze zonde en ellende mogelijk was en een feit werd?*

☆☆☆

Onze lezers zullen verstaan dat ik diit schrijvende het oog heb op de kerkelijke gescheurdheid van hen die pretenderen gereformeerd te zijn — over hen heb ik het nu alleen! — in heel het land.

Om zo concreet mogelijk weer te geven hoe afschuwelijk deze gruwel is wees ik op de situatie op Urk. Maar — ik had ook een andere plaats kunnen noemen.

Laten wij er toch diep van door drongen zijn dat het wantrouwen, de verdeeldheid, de gescheurdheid die onder hen die pretenderen gereformeerd te zijn een zonde is voor God en een schandaal, een ergernis voor onze medechristenen en vooral voor de wereld.

Boek-besprekingen

Tj. Boersma,
„De Bijbel is geen puzzelboek”.
Een confrontatie met de opvattingen van Hal Lindsey.
Uitgave: J. Boersma, Enschede.
f 17,50 - 224 pagina's.

Er is momenteel veel te doen over Hal Lindsey. De Amerikaanse theologie-professor uit Houton, van wie de een zegt dat hij „een diepgelovige ernst paart aan een grenzeloze exegetische oppervlakkigheid (J. Dijk), maar de ander dat hij juist de Bijbel laat spreken in al haar concreetheid en aktualiteit.

Zijn boeken verschijnen met grote regelmaat in grote oplagen. Er blijkt een grote behoefte te bestaan aan zijn manier van bijbelverklaring.

Maar de vraag moet ook onder ons eens gesteld worden: kunnen we Lindsey als gids op zijn wegen wel volgen? Boersma, geref. vrijg. predikant in Zuidhorn, zegt: Neel. En hij wijdt er een heel boek aan om dit nee hecht te funderen. En laat ik maar gelijk zeggen: een goed boek! Goed, omdat hij Lindsey zelf aan het woord laat komen en het debat met hem voert op een rustige toon, omdat hij uitvoerig ingaat op het exegetische materiaal dat Lindsey aanvoert, en ook zelf verklaringen geeft van de vele Schriftgedeelten die aan de orde komen. Ik zie dat ik vergeten heb te melden dat Boersma zich speciaal bezighoudt met de toekomst-visie van Lindsey in diens „De planeet die aarde heette” en „Op weg naar een nieuwe wereld.”

Ik acht dit een waardevol boek. Wie Lindsey leest moet dit boek niet dicht laten. Lindsey is niet alleen exegetisch grenzeloos oppervlakkig, maar zijn methode van Schriftuitleg is volstrekt onaanvaardbaar. Lees Boersma er op na! Uiteraard, ook aan Boersma zijn vragen te stellen. Zo is het onbevredigend dat hij t.a.v. Israël konkludeert: „Israël heeft zijn tijd gehad”, pag. 57.

Nu is Israël=kerk! Er is nog wel een derde weg tussen Lindsey en dit standpunt van Boersma. Greijdanus dacht er in zijn tijd toch wel heel wat genuanceerder over.

En zo zou er meer te noemen zijn. Maar dat doet nu minder ter zake.

Wel vind ik het onbegrijpelijk dat Boersma geen regel wijdt aan de vraag: Hoe komt het eigenlijk dat de mensen honger hebben naar dit soort boeken, tot in zijn eigen „binnenverbandse” kerken toe? Ik zou zo zeggen: Dit is de eerste vraag waar een dominee zijn hoofd over breken moet, en niet alleen dominee's. Heeft het te maken met menselijke nieuwsgierigheid die graag bevredigd wil worden? Of juist met angst voor de toekomst, die wegenomen wordt als we precies weten wat er komen gaat? Geeft het misschien zekerheid als de toekomst zo vastligt als Lindsey beschrijft?

Speelt ook een rol dat de doorgaande prediking in „de” kerken te weinig zekerheid biedt; te weinig concreet Gods Woord laat spreken? Of dat de mensen zich liever met de verre toekomst bezig houden dan met hun verantwoordelijkheden in het heden?

Dat zijn vragen waar we toch eens over moeten nadenken. Het is niet toevallig dat juist in onze tijd de boeken van Lindsey gretig gelezen worden.

Tenslotte, het zou goed zijn als ook in Opbouw aandacht werd geschonken aan deze en dergelijke vragen, om elkaar te helpen onze tijd te verstaan.

In elk geval: Dit boek van Boersma, de schrijver, maar ook de uitgever, beveel ik graag ter lezing aan.

B. Wielenga, Eck en Wiel

—o—

„Het begon in Jeruzalem”.
Dr K. Deddens.
Uitg. Oosterbaan & Le Cointre, Goes.
Gekartonneerd. Prijs f 16,50.
Omvang 208 pagina's.

Als men zich verdiept in de geschiedenis van de liturgie, blijkt dat men tot achter Rome op Jeruzalem terug moet gaan. Vandaar de titel van dit boek, dat zich bijzonder bezighoudt met de liturgie van de Jeruzalemse kerk van de 4e eeuw.

Daarvoor put de schrijver uit een drietal bronnen.

- de katechesen van bisschop Cyrillus van Jeruzalem;
- een reisbeschrijving van de on Egeria, waarschijnlijk afkomstig uit Noord-Spanje, die een pelgrimstocht maakte naar het heilige land en in haar boeiend reisverslag ook door haar bijgewoonde kerkdiensten in Jeruzalem beschrijft;
- een armens lektionarium, dat lijsten bevat van allerlei liturgische gegevens uit kerkdiensten in Jeruzalem.

Dit alles uit de 4e eeuw.

De schrijver biedt hier kennelijk een korte weergave van de inhoud van zijn zeer omvangrijk proefschrift, dat in 1975 bij dezelfde uitgever verscheen. Hij stelde in zijn dissertatie een onderzoek in naar de betekenis van Cyrillus van Jeruzalem voor de ontwikkeling van „het kerkelijk jaar”.

Wat het reisverhaal van Egeria betreft: grote stukken vertaling daarvan kan men vinden en lezen in A. Sizoo: „Christenen in de antieke wereld” (uitg. Kok, 3e druk 1953).

Het boek van Deddens is prettig leesbaar uitgegeven. We vonden op pag. 181 een storende drukfout: „Nu is de eerste exegese onhoudbaar...” moet zijn: „Nu is de derde exegese onhoudbaar...”.

Het boek is verlucht met illustraties.

In de konklusie van zijn onderzoek sluit dr Deddens zich aan bij A. J. van Aalst, in zijn studie van 1974 „Aantekeningen bij de hellenisering van het christendom”. Deze titel zegt al genoeg. Hij schrijft daarin: „De griekse liturgie (en dat was de liturgie in Jeruzalem van de 4e eeuw) heeft vooral vanaf de 4e eeuw veel uiterlijke elementen van de byzantijnse staat overgenomen, de woorddienst verschrompelt enigszins voor de mysteriënviering, het auditieve element treedt terug voor het visuele, de eucharistieviering verliest veel van het maaltjd-karakter, het wordt een epiphaneia. Over het algemeen ging de ontwikkeling ten koste van de soberheid en bondigheid naar plechtigheid en omslachtigheid”.

Men kan zich afvragen, hoe in enkele eeuwen tijds heeft kunnen ontstaan een dergelijke liturgische overwoekering van de eenvoudige elementen van de christelijke eredienst, die het N.T. ons biedt, in aansluiting aan de synagogedienst? Dr Deddens wijst als keerpunt aan het begin van het constantijnse tijdperk. Als de martelarenkerk rijkskerk en volkskerk gaat worden sluipen allerlei heidense elementen uit het hellenisme de kerkdienst binnen. De kerk gaat wedijveren met de heidense tempeldienst, de kathedralen met heidense tempelgebouwen en de heidense mysteriëndienst verdringt van lie-

verlee de verkondiging van het heil in Jezus Christus.

In een slothoofdstuk bepaalt de schrijver zijn standpunt tegenover „het kerkelijk jaar”. O.i. terecht wil hij de dag des Heren zien als dé telkens weerkerende feestdag van de kerk, die samen met het veelvuldiger en feestelijker te vieren avondmaal de gemeente gedachtenis doet stichten aan de dood-èn-opstanding van haar Heer.

Hij bepleit wel een zekere orde in de prediking, maar z.i. hebben we daar geen liturgische jaarkalender voor nodig. En overigens mag orde in de herdenking (kerst, goede vrijdag, pasen, hemelvaart en pinksteren) geen aanleiding geven tot scheiding van de heilsfeiten, zodat we ze van elkaar geïsoleerd zouden verkondigen en herdenken. Het samenvattend karakter van de heilsfeiten komt, aldus de schrijver, zo prachtig uit juist bij het avondmaal, waarbij Christus' komst in het vlees en Zijn lijden, Zijn sterven en opstanding, Zijn hemelvaart en wederkomst als in één adem beleden en bezongen wordt, zonder een lang-ademig kerkelijk jaar („De adem van het jaar”).

Van harte aanbevolen!

C. P. Plooy, Ede

PROJECT EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE BIJLMERMEER

Het is reeds geruime tijd geleden, dat u iets heeft gehoord omtrent het werk van de pastorale medewerker de heer K. Batteau in de Evang. Broedergemeente in de Bijlmer.

Hij is aangesteld door de gemeente van Amsterdam-Centrum en heeft nu een jaar lang dit werk gedaan.

Dit bestond uit het afleggen van huisbezoeken en het af en toe voorgaan in de zondagse eredienst. Wij vernamen dat de leden van deze gemeente zijn werk zeer op prijs stellen.

Helaas is het nu zo, dat br. Batteau met het werk moet stoppen. Hij kon het niet met zijn studie combineren; deze kwam in het gedrang en wij als kerkeraad hebben steeds gezegd, dat zijn studie, waarvoor hij vanuit Amerika naar Nederland is gekomen, er niet onder mag lijden.

Daarbij komt nog dat hij een beurs heeft ontvangen van de „binnenverbandse” Theol. Hogeschool in Kampen, waarheen hij ook gaat verhuizen.

Naar aanleiding van het bovenstaande heeft de commissie E.B.G. een gesprek gehad met enkele leden van de Broederraad van deze gemeente. Hierbij kwamen de volgende punten aan de orde:

- voortzetting van het werk
- taak (inhoud en omvang)
- persoon
- uit welke kring
- tijdsduur.

a. Op onze vraag of het nodig is, dat het werk van Kim Batteau moet worden voortgezet wordt bevestigend geantwoord.

b. Op onze vraag naar de inhoud van het werk hebben wij gezamenlijk een taakomschrijving vastgesteld. Van EBG-zijde is gesteld, dat vooral het huisbezoek de volle aandacht nodig heeft, zodat dit een van de belangrijkste aspecten van het werk is.

Ook zou de nieuwe medewerker catechetisch onderwijs aan de jeugd of ouderen kunnen geven of deelnemen aan ander jeugdwerk.

Indien de nieuwe broeder een theologische vorming heeft genoten zou het aan

te bevelen zijn, dat hij bij tijd en wijle in de gemeente voorgaat.

c. Gezocht dient te worden naar iemand die op de hoogte is van de sociale en culturele achtergronden van de leden van de Broedergemeente of bereid is hiervan kennis te nemen.

d. Dit houdt in, dat de nieuwe medewerker zowel uit de kring van de EBG als van onze kant voorgesteld kan worden. Er is overeengekomen dat de persoon een belijdend christen moet zijn, die opgewassen is tegen problemen in de gezinnen en in de hedendaagse samenleving. Het zou zowel een man als een vrouw kunnen zijn.

e. Van onze kant is voorgesteld de tijdsduur voorlopig te stellen op één jaar. Met de betrokken persoon zal nog nader worden gesproken hoeveel jaar het werk kan worden voortgezet.

Momenteel zijn wij dus zoekende naar iemand die het werk van br Batteau kan en wil voortzetten.

Wat de financiën betreft, hierover kan worden medegedeeld, dat tot nu toe de uitgaven en inkomsten in evenwicht zijn. Giften voor dit project kunnen worden gestort op de postrekening van de Geref. Kerk vrijg. van Amsterdam-Centrum nr. 3666088 met vermelding project EBG.

Allen die tot nu toe dit werk hebben gesteund met hun gaven en gebed zeggen wij hartelijk dank.

Namens de commissie E.B.G.,
Mw. A. Koeberg
F. H. Ottersberg
Mw. M. van Straten
P. A. Thio

Kerknieuws

Beroepbaar — Na door de regionale vergadering van de Noordelijke Kerken d.d. 8 juni jl. met gunstig gevolg praeparatoir geëxamineerd te zijn, is beroepbaar verklaard: Kandidaat J. Plantinga, Ljouwerterdijk 10 te Hallum (Fr.).

Beroepen te Haren (Gron.), te Deventer-Langeslag en te Zwartsluis: Kandidaat J. Plantinga te Hallum.

Aangenomen het beroep van de kerk van Zoetermeer: Kand. L. F. Sawyer te Kampen.

Geslaagd — Voor het laatste gedeelte van het kandidaatsexamen slaagden de volgende heren, die studeerden aan de Theologische Hogeschool te Apeldoorn naar artikel 16: C. A. A. Struik, M. H. T. Biewenga en A. den Boer. Zij zijn dus bevorderd tot kandidaat in de Theologie, allen behorend tot de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt buiten verband).

VERZOEK: aan broeders, die in de komende weken hebben voor te gaan in zogenaamde „leesdiensten”.

Willen zij, die als preeklezers hebben voor te gaan en daarbij gebruik maken van de prekenreeks: „Het blijvende Woord”, in de tekst van de preek in de

vijfde jaargang no. 12 er rekening mee houden, dat enkele pagina's op de verkeerde plaats staan?

In de daar geplaatste preek van ds J. J. Verleur moet na pagina 30 eerst pagina 32 worden gelezen en dan pas pagina 31. Daarna kan men gewoon doorlezen vanaf pagina 33. Om verwarring voor de lezers en de hoorders te voorkomen, kunt U dit het best zelf met een verwijzing aangeven.

NOG EEN VERZOEK: Welke predikant, kandidaat of student kan op zondag 17 juli a.s. in de gereformeerde kerk te Middelburg voorgaan? Of welke broeder is op die zondag in de gelegenheid om éénmaal een dienst te leiden en een preek te lezen? Zo spoedig mogelijk bericht aan de scriba: W. M. Riemens, Geleijn D'Hoornplein 14, Middelburg.

Mededelingen

Alkmaar — Voor vakantiegangers in Alkmaar en omgeving is er de gelegenheid de kerkdiensten te bezoeken te Alkmaar. Deze worden gehouden in de Hervormde Kerk van Oudorp elke zondagmorgen om 09.00 uur. De middagdiensten zijn om 15.00 uur of 17.00 uur. Hiervoor kunt u raadplegen de plaatselijke pers of het Kerkblad voor Zuid- en Noord-Holland. Ook kunt u bellen: 072-116767.

Nijmegen — Gedurende de eerste vier zondagen van juli wordt in Nijmegen alleen de ochtenddienst gehouden in de Grootstalse Hof. Aanvangstijd is 10.30 uur (half elf).

Adressen

Het adres van ds H. van Ommen is thans: Dr. Anton van der Horstlaan 52, Spakenburg.

Ermelo-Harderwijk-Putten — Adreswijzigingen: Scriba: W. Gouman, Kievitsstraat 21, Ermelo, tel. 03417-6072; diaconie: J. Keijser, Bosbeslaan 32, Ermelo, tel. 03417-6200; preekvoorziening: D. Reinbergen, Flamulalaan 6, Ermelo, tel. 03417-2499.

Amsterdam-Tuinstdeden-Zuid-West — Het Kerkelijk Bureau wordt thans beheerd door J. de Boer, Burg. v.d. Pollstraat 82, Amsterdam-Slotermeer. Tel. 020-110980.

Neede — Het scribaat der kerk berust thans bij: J. C. Vreemann, Diepenheimseweg 45 te Neede.

Heerenveen — Scriba Kerkeraad: H. J. Willigenburg, Veluwelaan 32, Heerenveen, tel. 05130-36254.

Christelijke Gereformeerde Kerken

Haamstede — Aan de gasten, die in de komende periode in de Westhoek van Schouwen vakantie denken te houden, delen we mee, dat de kerkdiensten vanaf 19 juni t.m. 28 augustus worden gehouden in de Ned. Herv. Kerk te Haamstede om 11.00 en 17.00 uur. Vanaf 26

juni t.m. 7 augustus worden om 9.30 uur diensten gehouden in het Dorps huis te Renesse. U bent van harte welkom!

Zendingsaktie — De christelijke gereformeerde zending wil naast het gewone budget in een extra aktie 150.000 gulden bijeenbrengen voor herbouw en uitbreiding van de zendingsboekhandel Mbeu in Sibasa (Zuid-Afrika), die vorig jaar in brand gestoken werd.

Aan de kerkeraden zal worden gevraagd, hiervoor op zondag 18 september a.s. een extra kollekte te houden. Deze datum is gekozen, omdat het dan vijftig jaar geleden is, dat de chr. geref. kerken begonnen met zendingswerk. Op 22 september 1927 werd ds A. Bikker in het ambt van zendingspredikant bevestigd. Ds Bikker werd destijds uitgezonden naar Celebes, waar de chr. geref. zending nu nog werkt. Daarnaast kwam er in Vendaland (Zuid-Afrika) een tweede terrein bij en er wordt nu gezocht naar een derde. Gedacht wordt onder meer aan West-Irian.

Nieuws uit breder kring

Schotland — Drie vrije calvinistische kerken in Schotland met ruim 30.000 leden hebben de vereniging met de presbyteriaanse kerk afgewezen, omdat deze officiële kontakten onderhoudt met de rooms-katholieke kerk.

Brasilia — Met driehonderd zendelingen uit honderdvijftig genootschappen is Brazilië thans het land, waar de meeste zending wordt gedreven.

Brussel — Protestant in België heb-

ben een beroep op Koning Boudewijn gedaan om zijn invloed te laten gelden tegen elk wetsvoorstel, dat de mogelijkheden van abortus in België zal verruimen.

De kleine bus voor l'Abri

We zijn nu aan het eind van onze korte inzameling voor een l'Abri-bus. En we zijn royaal gekomen, waar we wezen wilden. Dat is erg fijn. Er zit iets van de royaliteit van het evangelie in. Hartelijk dank aan alle gevers en geefsters. Ongetwijfeld zullen ze van de l'Abri-mensen zelf wel horen hoe het staat met de aankoop en hoe die rijdt en (hopelijk niet) zeilt.

We verantwoorden bij dezen tenslotte de volgende bedragen: WL te S 25,—;

SvW te R 10,—; IvK te Z 25,—; HjhV te Z 10,—; GW te Z 500,—; GJvdM te E 25,—; GD te A 25,—; HJWB te R 100,—; CJdeL te M 100,—; LCV te RAK 250,—; N te O 35,—. Samen f 1.105,—. Laatste afdracht f 10.259,14. We sluiten de actie op f 11.364,14.

Lw dankbare,
G. v. d. Brink, Schiebroek
J. v. Veelen, Capelle a/d IJssel

Het gironummer van de Reformatorische Bijbelschool is 3091180 ten name van de Ref. Bijbelschool te Zeist.

Het bestuur van de Geref. Schoolver. (Buiten Verband) vraagt zo mogelijk per 1 september 1977 een

KLEUTERLEIDSTER

voor de nieuw op te richten kleuterschool verbonden aan de lagere school Noord.

Sollicitanten dienen lid te zijn van de Geref. Kerk (Buiten Verband).

Ook zij die binnenkort hun hoofddacten denken te behalen worden verzocht te solliciteren.

Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen te zenden aan de secretaris van het schoolbestuur, p.a. R. Post, Trekvaart 87, IJsselmuiden.

Te huur

volledig ingerichte

STACARAVAN

Noord Veluwe.

Met veel vrijheid, vanaf 30 juli.

Telefoon 08340-26068.

Wij zoeken voor onze moeder, (63 jaar, opgeruimd karakter) een

aardige, rustige heer tot 70 jaar.

Zij houdt erg van gezelligheid, maar mist iemand naast haar om daarin te delen.

Voor kennismaking graag schrijven onder nummer 24-6 bureau Opbouw, Nootgedacht 3 te Zeist.

Voor al uw

handels- en familie drukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nootgedacht 3 — Zeist

Redaktieleden:

Drs H. de Jong; Mr. dr J. Meulink; D. W. L. Milo;
Ds E. R. Postma; Ds H. Smit

Adres van de Redactie:

K. Muller, H. Pootlaan 242, Alkmaar, tel. 072-116767

Adres voor de rubriek Kerknieuws:

Ds O. Mooiweer, Volksparksingel 45, Enschede, tel. 053-310259

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”, Nootgedacht 3, Zeist,
tel. 03404 - 12452.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementenadministratie:

Merelhoven 273, Capelle a/d IJssel, tel. 010-504178

Abonnementsprijs:

f 35,— per jaar of f 18,50 per halfjaar.
Buitenland f 45,— per jaar of f 60,— per luchtpost.
Giro 40 49 45.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 dec. eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.